

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการได้รับการสนับสนุนทางสังคมกับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองและการป้องกันการติดเชื้อเอชไอวีของผู้ติดยาเสพติด คลินิกยาเสพติด ศูนย์บริการสาธารณสุข สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการได้รับการสนับสนุนทางสังคม พฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเอง พฤติกรรมการป้องกันการติดเชื้อเอชไอวี และความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนทางสังคมกับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองและการป้องกันการติดเชื้อเอชไอวีของผู้ติดยาเสพติดของคลินิกยาเสพติด ศูนย์บริการสาธารณสุข สำนักอนามัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้ติดยาเสพติดที่เข้ารับการบำบัดรักษาด้วยยาเมทาโดนในคลินิกยาเสพติด ศูนย์บริการสาธารณสุข จำนวน 16 แห่ง ในปีงบประมาณ 2550 จำนวนประชากรทั้งหมด 685 ราย ขนาดกลุ่มตัวอย่างคำนวณจากสูตรยามาเน่ได้จำนวน 253 ราย และใช้การคัดเลือกเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling)

การศึกษานี้ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งเป็น 4 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ติดยาเสพติด การได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว เพื่อนสนิท และเจ้าหน้าที่ทางสาธารณสุข พฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเอง และพฤติกรรมการป้องกันตนเองต่อการติดเชื้อเอชไอวี ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการวิเคราะห์ความสัมพันธ์โดยใช้ตารางไขว้ (Cross tab) และทดสอบความสัมพันธ์แบบ Chi-Square กำหนดระดับนัยสำคัญที่ 0.01 และ 0.05

สรุปผลการศึกษา

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ติดยาเสพติด

กลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 253 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชายส่วนใหญ่อายุ 31-35 ปี สถานภาพโสด และนับถือศาสนาพุทธ มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. ขึ้นไป ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป และมีรายได้ต่ำกว่า 2,000 บาท

ด้านการใช้จ่ายยาเสพติด ส่วนใหญ่ใช้เฮโรอีน รองลงมาใช้ยานอนหลับ/ยาคลายเครียด ระยะเวลาที่ฉีดยาเสพติด ส่วนใหญ่ฉีดยาเสพติดระยะเวลา นาน 6-10 ปี เฉลี่ย 14.257 ปี ปัจจุบัน กลุ่มตัวอย่างไม่ได้ฉีดยาเสพติด (กินยาเมทาโดนที่ศูนย์ฯ) และเคยเข้ารับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพที่อื่นนอกเหนือจากของกรุงเทพมหานคร โดยส่วนใหญ่เข้ารับการบำบัดรักษา ยาเสพติดต่ำกว่า 5 ครั้ง เฉลี่ย 10.96 ครั้ง

ด้านข้อมูลบุคคลในครอบครัว ส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิก 5 คนขึ้นไป โดยที่ส่วนใหญ่ เป็นพี่น้อง แม่และพ่อ และแม่เป็นบุคคลที่คอยให้ความช่วยเหลือในเรื่องต่างๆ หรือเป็นที่ปรึกษา รองลงมาคือพี่น้อง

ด้านเพื่อนสนิท ส่วนใหญ่มีเพื่อนสนิท 2 คน และเป็นเพื่อนที่เสพยา รองลงมาคือเพื่อนบ้าน สำหรับเพื่อนสนิทที่คอยให้ความช่วยเหลือเรื่องต่างๆ หรือเป็นที่ปรึกษา คือ เพื่อนที่เสพยา

ด้านเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่คอยให้ความช่วยเหลือส่วนใหญ่เป็นนักสังคมสงเคราะห์/ นักจิตวิทยา รองลงมาคือพยาบาล และแพทย์

2. การได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว เพื่อน และเจ้าหน้าที่ทางสาธารณสุข

การได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลในครอบครัว ในภาพรวมอยู่ในระดับสูง ร้อยละ 35.6 เมื่อจำแนกการสนับสนุนทางสังคมออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสังคมและอารมณ์ อยู่ในระดับต่ำ ร้อยละ 38.3 ด้านสิ่งของ บริการและแรงงาน อยู่ในระดับต่ำ ร้อยละ 55.3 และด้าน ข้อมูลข่าวสาร คำปรึกษา อยู่ในระดับสูง ร้อยละ 62.1

การได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อนสนิท ในภาพรวมอยู่ในระดับต่ำ ร้อยละ 47.0 เมื่อจำแนกการสนับสนุนทางสังคมออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสังคมและอารมณ์ อยู่ในระดับสูง ร้อยละ 45.5 ด้านสิ่งของ บริการและแรงงาน อยู่ในระดับสูง ร้อยละ 58.5 และด้าน ข้อมูลข่าวสาร คำปรึกษา อยู่ในระดับสูง ร้อยละ 37.5

การได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ในภาพรวมอยู่ในระดับสูง ร้อยละ 37.5 เมื่อจำแนกการสนับสนุนออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสังคมและอารมณ์ อยู่ในระดับสูง ร้อยละ 58.1 ด้านสิ่งของ บริการและแรงงาน อยู่ในระดับสูง ร้อยละ 46.6 และด้าน ข้อมูลข่าวสาร คำปรึกษา อยู่ในระดับสูง ร้อยละ 57.3

เมื่อสรุปภาพรวมของเครือข่ายทางสังคมทั้ง 3 กลุ่มที่คอยให้การสนับสนุนทางสังคม ออกเป็น 3 ด้าน พบว่าอยู่ในระดับสูง ร้อยละ 37.2 เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า

1. ด้านสังคมและอารมณ์ อยู่ในระดับสูง ร้อยละ 37.5
2. ด้านสิ่งของ บริการและแรงงาน อยู่ในระดับต่ำ ร้อยละ 43.1
3. ด้านข้อมูลข่าวสาร ค่าบริการ อยู่ในระดับสูง ร้อยละ 45.8

3. ด้านพฤติกรรมกรดูแลสุขภาพตนเอง

พฤติกรรมกรดูแลสุขภาพตนเอง แบ่งเป็นพฤติกรรมด้านอาหาร ด้านการออกกำลังกาย ด้านอารมณ์ ด้านอากาศ ด้านการขับถ่ายและด้านการใช้สิ่งเสพติด จากการศึกษาในภาพรวมพบว่าผู้ติดยาเสพติดมีพฤติกรรมกรดูแลสุขภาพอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 73.9

4. พฤติกรรมกรป้องกันการติดเชื้อเอดส์

การศึกษาพฤติกรรมกรป้องกันการติดเชื้อเอดส์ แบ่งเป็นพฤติกรรมกรป้องกันการติดเชื้อเอดส์ด้านการใช้ยาเสพติด พฤติกรรมกรป้องกันการติดเชื้อเอดส์ด้านเพศสัมพันธ์ และพฤติกรรมกรป้องกันการป้องกันการติดเชื้อเอดส์ด้านการใช้ของมีคม จากการศึกษาในภาพรวมพบว่าผู้ติดยาเสพติดมีพฤติกรรมกรป้องกันการติดเชื้อเอดส์อยู่ในระดับสูง ร้อยละ 56.5

5. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการป้องกันการติดเชื้อเอดส์

ให้ใช้เข็มใหม่และไม่ใช้เข็มร่วมกับผู้อื่นร้อยละ 46.3 รองลงมาคือการใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์เสี่ยง ร้อยละ 20.2 และแนะนำให้เลิกยาเสพติด ร้อยละ 15.9

6. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

6.1 จากการศึกษาคือความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลและการสนับสนุนทางสังคม กับพฤติกรรมกรดูแลสุขภาพตนเอง พบว่าผู้ติดยาเสพติดที่มีอายุ 51 ปีขึ้นไป มีสถานภาพสมรส การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. ขึ้นไป มีอาชีพรับจ้าง ระยะเวลาที่ติดยาเสพติด 6-10 ปี ไม่ได้ติดยาเสพติด (กัญยาเมทาโดน) และ ไม่เคยเข้ารับกรบำบัดรักษาที่อื่นนอกจาก

กรุงเทพมหานคร มีพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองในระดับสูง ร้อยละ 26.6 ร้อยละ 46.9 ร้อยละ 37.5 ร้อยละ 35.9 ร้อยละ 31.3 ร้อยละ 50 และ ร้อยละ 59.4 ตามลำดับ

ผู้ติดยาเสพติดที่มีจำนวนเครือข่ายทางสังคมจากครอบครัวและเพื่อนน้อย (1 คน) และเครือข่ายจากเจ้าหน้าที่มาก (3 คน) มีพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองระดับสูง ร้อยละ 48.4 ร้อยละ 68.8 และ ร้อยละ 39.1 ตามลำดับ

ความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนทางสังคมกับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองพบว่า การได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว เพื่อนและเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในระดับมากจะมีพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองระดับสูง ร้อยละ 54.7 ร้อยละ 50 และร้อยละ 53.1 ตามลำดับ

6.2 การทดสอบสมมุติฐาน โดยทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลและการสนับสนุนทางสังคมกับพฤติกรรมการป้องกันการติดเชื้อเอดส์ ผลการทดสอบมีดังนี้

สมมุติฐานที่ 1 พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันมีพฤติกรรมการป้องกันการติดเชื้อเอดส์แตกต่างกัน

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ติดยาเสพติดที่แตกต่างกันเกี่ยวกับการเคยเข้ารับการบำบัดรักษาอื่นมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันการติดเชื้อเอดส์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ ระยะเวลาที่ฉีดยาเสพติด ความถี่ในการฉีดยาเสพติด จำนวนเครือข่ายทางสังคมจากครอบครัว จำนวนเครือข่ายทางสังคมจากเพื่อน และจำนวนเครือข่ายทางสังคมจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่แตกต่างกันมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันการติดเชื้อเอดส์ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมมุติฐานที่ 2 พบว่าผู้ติดยาเสพติดที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมที่แตกต่างกันมีพฤติกรรมการป้องกันการติดเชื้อเอดส์แตกต่างกัน

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์พบว่า การสนับสนุนทางสังคมจากเจ้าหน้าที่ทางสาธารณสุขที่แตกต่างกันมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันการติดเชื้อเอดส์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

แต่การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวและเพื่อนที่แตกต่างกันมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันการติดเชื้อเอดส์ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา

การศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการได้รับการสนับสนุนทางสังคมกับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองและการป้องกันการติดเชื้อเอดส์ของผู้ติดยาเสพติด คลินิกยาเสพติด ศูนย์บริการสาธารณสุข สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร จากผลการศึกษา ผู้ศึกษาได้เสนอข้อแนะนำต่อเจ้าหน้าที่สาธารณสุขดังนี้

1. ควรมีบทบาทในการให้คำปรึกษาแนะนำแก่ผู้ติดยาเสพติดที่เข้ารับการบำบัดรักษา ยาเสพติดอย่างสม่ำเสมอ สร้างแรงจูงใจให้ผู้ติดยาเสพติดมีพฤติกรรมในการดูแลสุขภาพตนเอง โดยเฉพาะในเรื่องของการใช้สารเสพติด และการปฏิบัติตนในการป้องกันการติดเชื้อเอดส์ของผู้ติดยาเสพติดทั้งจากการเสพยาเสพติดและจากเพศสัมพันธ์

2. ควรมีการติดตามผู้ติดยาเสพติดเมื่อสิ้นสุดการบำบัดรักษา โดยการเยี่ยมบ้านหรือนัดมาพบ เพื่อคอยดูแลป้องกันไม่ให้เกิดการกลับไปติดยาเสพติดซ้ำ และให้คำปรึกษาแนะนำในการดูแลสุขภาพ การป้องกันโรคอย่างต่อเนื่อง

3. ควรมีบทบาทในการให้คำปรึกษาครอบครัวผู้ติดยาเสพติด เพื่อให้สมาชิกในครอบครัวมีความรู้ความเข้าใจในธรรมชาติของผู้ติดยาเสพติด และยอมรับผู้ติดยาเสพติดว่าเป็นสมาชิกคนหนึ่งของครอบครัว ให้ครอบครัวมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือผู้ติดยาเสพติด โดยให้กำลังใจ ให้คำปรึกษาแนะนำในเรื่องต่างๆ โดยเฉพาะในเรื่องการดูแลสุขภาพตนเองและการป้องกันการติดเชื้อเอดส์

4. ควรสนับสนุนให้มีการจัดตั้งกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน โดยให้ผู้ติดยาเสพติดเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน คอยให้กำลังใจ รวมทั้งเสริมคุณค่าในตนเอง และพัฒนาทักษะในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องเหมาะสม เช่น การดูแลสุขภาพตนเอง การเลิกยาเสพติด และการป้องกันโรคเอดส์ รวมทั้งการปรับตัวให้สามารถอยู่ในสังคมปัจจุบัน

5. ควรจัดให้มีการฝึกอาชีพเพื่อให้ผู้ติดยาเสพติดมีความรู้ สามารถนำไปประกอบอาชีพได้ เป็นการเสริมสร้างให้ผู้ติดยาเสพติดมองเห็นคุณค่าในตนเอง สามารถพึ่งพาตนเองในการดำรงชีวิตต่อไปได้

6. ควรมีการส่งต่อผู้ที่เลิกยาเสพติดได้แล้ว เข้าสู่สถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เลิกยาเสพติด เพื่อพัฒนาบุคลิกภาพและพฤติกรรมของผู้ติดยาเสพติด ปรับจิตใจให้เข้มแข็ง รู้จักการสร้างสัมพันธภาพกับคนในสังคม เพื่อที่จะกลับไปดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมอย่างปกติสุขต่อไป

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาถึงบทบาทของครอบครัวผู้ติดยาเสพติด ในการดูแลส่งเสริมผู้ติดยาเสพติดในการเลิกยาเสพติด การดูแลสุขภาพตนเองและการป้องกันการติดเชื้อเอดส์
2. ควรมีการศึกษาถึงการสนับสนุนทางสังคมในกลุ่มผู้ติดยาเสพติดประเภทอื่นๆ เช่น ยาบ้า สารระเหย สุรา เป็นต้น
3. ควรมีการศึกษาพฤติกรรมในการดูแลสุขภาพตนเองและพฤติกรรมป้องกันการติดเชื้อเอดส์ ในกลุ่มผู้ติดยาเสพติดประเภทอื่นๆ เช่น ยาบ้า กัญชา สุรา เป็นต้น